

DİN GÖREVLİLERİNİN YAZ KUR'AN KURSLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ (Elazığ Örneği)

Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR*

Özet

Yaz Kur'an kursları, en az ilköğretim 5. sınıfı bitirmiş olan öğrencilere yönelik olarak yaz aylarında camiler, Kur'an kursları ve belirlenen diğer mekanlarda açılan 2 ay süreli kurslardır. Bu kurslara kayıtlar, ilk ve orta öğretim kurumlarının yılsonu tatiline girdiği ilk hafta yapılır, ikinci haftadan itibaren de öğretime başlanır.

Araştırmada Elazığ il merkezinde ve köylerinde görev yapan 180 din görevlisine Yaz Kur'an kursları ile ilgili olarak anket uygulanmıştır. Anket sonucunda elde edilen veriler ışığında Yaz Kur'an kurslarında karşılaşılan problemler tespit edilmiştir. En son olarak tespit edilen bu problemlerin çözümüne ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Diyanet İşleri Başkanlığı, Yaz Kur'an Kursu, Din Görevlisi, Cami, Müfredat Programı.

Abstract

The Opinion of the Religious Officials Dealing Summer Quran Courses (The Elazığ Case)

The Summer Quranic courses are about the students who finished the first five years of Primary School education. They are held in two months in the determined places. The courses are realized when the Primary and Secondary schools are closed. After the second week of the summer holiday the courses begin.

We realized a survey among 180 religious officials in the city center or towns of Elazığ about the summer Quran Teaching courses. We determined problems happening during the Quran teaching courses and developed proposals about their solutions.

Key Words: Department Of Religious Affairs, The Summer Quran Teaching Courses, Religious Official, Mosque, Curriculum Program.

1. Problem

Yaz aylarında açılan Yaz Kur'an kursları yaygın din eğitimi¹ adı altında câmilerde yürütülen din eğitimi etkinlikleridir.

* Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

Yaz Kur'an kursları, en az ilköğretim 5. sınıfı bitirmiş olan öğrencilere yönelik olarak Kur'an-ı Kerim'i ve mealini öğrenebilmeleri, dini bilgilerini geliştirebilmeleri amacıyla 'Mili Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetiminde, yaz aylarında camiler, Kur'an kursları ve belirlenen diğer mekanlarda açılan 2 ay süreli kurslardır. Yaz Kur'an kurslarından ilköğretim 5. sınıfı tamamlayan öğrencilerden lise son sınıfa kadar tüm ilk ve ortaöğretim kademelerinden öğrenciler yararlanır.²

Diyanet İşleri Başkanlığı, uzun yıllardan beri devam eden Yaz Kur'an kurslarında 2005 yılından itibaren yeniden yapılandırma çalışmalarına başlamıştır. Belirlenen eğitim ilke ve hedefleri doğrultusunda yeni bir eğitim anlayışı benimsenmiştir. Yaz Kur'an kurslarına devam eden öğrencilerin eğitim ihtiyaçları, eğitimin süresi, öğrenci velilerinin tatil programları, eğitimin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi vb. etkenler dikkate alınarak Yaz Kur'an kurslarında "kurulu sistem"e geçilmiştir. Kur sisteminin uygulanabilirliğini sağlamak amacıyla Yaz Kur'an kurslarında "dönem esası" benimsenmiş ve kurslar üçer haftalık üç dönem halinde düzenlenmeye başlanmıştır.³

Kur esasına göre hazırlanan "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı" 2005 yılında uygulamaya konulmuş ve basılarak bütün öğreticilere ulaştırılmıştır. Programda haftada 10 saat Kur'an-ı Kerim, 2 saat İbadet, 1 saat İtikat, 1 saat Ahlak ve 1 saat Siyer dersi yer almaktadır.⁴

Yeni uygulama ile Kur'an kursları daha verimli ve başarılı hale gelmiştir. Her ne kadar yeni sisteme uyumda ve uygulamada problemler yaşansa da, kur sistemine göre oluşturulan ve öğrenen merkezli çerçeve esnek program temeline dayalı yeni uygulama zamanla daha iyi hale gelecek⁵ ve önümüzdeki yıllarda diğer kurslarda da uygulanacaktır.⁶

Söz konusu programın, öngörülen yeni eğitim anlayışına göre etkin ve verimli biçimde uygulanabilmesi için öğreticilerin eğitimi bağlamında materyal geliştirme çalışmaları başlatılmıştır. Yaz Kur'an kursları için; "Yaz

¹ Yaygın din eğitimi ile ilgili olarak bkz., *Din Eğitimi Alt Komisyonu Raporu*, D.P.T., Ankara, 1983, s. 28, Cemal Tosun, *Din ve Kimlik*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1993, s. 56.

² Bkz., Alpaslan Durmuş, Hatice Işılak ve N. Gökçeğöz Karatekin, *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2006, s. 10, <http://www.diyaret.gov.tr/turkish/dinegitimi/din-egitimi-dairesi-baskanligi-icerik-yaz-kur-an-kurslari-150.aspx>. (03.12.2011).

³ M. Şevki Aydın, "Yaz Kur'an Kursunda Kur Sistemi", *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kitabı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2007, s. 11-14, Aydın, "Kur'an Kursu ve Kur Sistemi", *Diyanet Aylık Dergi*, Sayı:195, Ankara, 2007, s. 20-24.

⁴ *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005.

⁵ Mustafa Önder, "Teorik ve Pratik Açından Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programına Bir Bakış", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl:13, Sayı:2, Elazığ, 2008, s. 276.

⁶ Aydın, "İsteğe Bağlı Din Eğitimi Taleplerini Kur'an Kursunun Karşılama Durumu", *Diyanet Aylık Dergi*, Sayı:193, Ankara, 2007, s. 38-42.

Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu", "Dinimizi Öğreniyoruz" öğretici kitabı ve "Görsel-İşitsel Materyal Seti II" geliştirilmiştir.

Yaz Kur'an kurslarında görev alacak personelin tamamının, 2005 yılından itibaren her yıl Haziran ayında mahallinde bir hafta süreli hizmet içi eğitim seminerine alınması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede, taşra teşkilatında görev yapan tüm personele yönelik olarak iki kez, bizzat Diyanet İşleri Başkanının katılımıyla canlı yayınla uzaktan eğitim programı gerçekleştirilmiştir.⁷

Yaz Kur'an Kursları öğretici⁸ ve öğrenci kitabı⁹ bu program çerçevesinde ilk defa hazırlatılarak basımı ve dağıtımı yapılmıştır. Öğreticiler için hazırlanan kılavuz kitapta kurslarla ilgili genel bilgi, amaçlar, temel beceriler, değerler, öğrenme alanları, kazanımlar, etkinlikler, öğretici nitelikleri, öğrenme-öğretme ilkeleri ve yöntemleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler yer almıştır.¹⁰

Diyanet İşleri Başkanlığının Yaz Kur'an kurslarına gereken önemi vermesi ve bu yönde teşvik edici adımlar atması, kursa devam eden öğrencilerin sayısında büyük oranda artış yaşanmasına sebep olmuştur. 2000 yılında 715173 olan bu sayı 2009 yılında 1881637'e ulaşmıştır.¹¹

"Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı"nın geliştirilmesi, ders materyallerinin hazırlanması, kurs binalarının iyileştirilmesi, öğreticiler için hizmet içi eğitim kurslarının düzenlenmesi ve yaygınlaştırılması, Diyanet İşleri Başkanlığının yaygın din eğitiminin geliştirilmesi ve bu eğitimi veren personelin kalitesinin yükseltilmesi bağlamında gerçekleştirdiği ciddi projelerdendir.¹²

Diyanet İşleri Başkanlığının Yaz Kur'an kurslarına yönelik teşebbüslerinin uygulamaya nasıl yansıdığı, kurs esnasında yaşanabilecek problemlerin neler olduğu ve bu konuda din görevlilerinin nasıl bir bakış açısına sahip olduğu araştırılması gereken hususlardandır.

Bu doğrultuda araştırmanın temel problemi;

"Din görevlilerinin Yaz Kur'an kurslarına yönelik görüşlerini tespit ederek değerlendirmektir."

⁷ <http://www.diyanet.gov.tr/turkish/dinegitimi/din-egitimi-dairesi-baskanligi-icerik-yaz-kur-an-kurslari-150.aspx>. (03.12.2010).

⁸ Bkz., İbrahim Hakan Karataş, Alpaslan Durmuş, Dudu Ekinci ve Hatice Işılak, *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kitabı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2007.

⁹ Bkz., Abdullah Açık, A. Bektaş, A. Durmuş, C. Çarbaş, D. Ekinci, G. Kalkancı, H. Işılak, İ. H. Karataş, İ. Aslan, M. Ç. Aslan ve V. Karataş, *Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2007.

¹⁰ Durmuş, Işılak, Karatekin, *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, s. 10.

¹¹ <http://www.diyanet.gov.tr/turkish/dinegitimi/din-egitimi-dairesi-baskanligi-icerik-yaz-kur-an-kurslari-150.aspx>. (03.12.2010).

¹² Hayrullah Köken, "M. Şevki Aydın İle Din Eğitimi ve Din Hizmetlerinde Yeni Açılımlar, Yeni Ufuklar Üzerine", *Diyanet Aylık Dergi*, Sayı. 172, Ankara, 2005, s. 26-29.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Din görevlilerinin Yaz Kur'an kurslarına yönelik görüşlerini çeşitli yönleri ile ele alan bu araştırma, öncelikle Yaz Kur'an kursları ile ilgili düşüncelerine ilişkin mevcut durumun belirlenmesini amaçlamaktadır.

Bu çalışma, din görevlilerinin Yaz Kur'an kursları ile ilgili görüşlerini belirlemek açısından önem taşımaktadır.

3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. Araştırmanın gerçekleştiği dönemde Elazığ il merkezinde ve köylerinde görev yapan din görevlileriyle,

2. Din görevlilerinin Yaz Kur'an kurslarına yönelik görüşlerini tespit amacıyla düzenlenen anket formunda bulunan anket maddeleriyle sınırlandırılmıştır.

4. Yöntem

Araştırma, din görevlilerinin herhangi bir konudaki görüşlerini ve değerlendirmelerini içeren araştırmalar alan araştırması adını aldığı için, "Alan Araştırması"¹³ türüne bir örnektir. Araştırmada veri toplamak üzere, "Anket (Sorgu Kâğıdı) Tekniği" uygulanmıştır.¹⁴

5. Verilerin Çözümlemesi

Elazığ il merkezinde ve köylerinde görev yapan din görevlilerinin Yaz Kur'an kurslarına yönelik görüşlerini tespit amacıyla hazırlanan anket formundan elde edilen verilerle ve katılımcıların kişisel özellikleriyle ilgili olarak, betimsel istatistik teknikleri kullanılarak, frekans ve yüzdelik dağılımlar vb. bulgular sunulmuştur.

Ayrıca, din görevlilerinin açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlardan, "Başka" seçeneğine ya da boş yerlere yazdıkları notlardan elde edilen veriler de değerlendirilmiştir. Analiz ve çözümlemeler SPSS paket programından yararlanılarak gerçekleştirilmiştir.

6. Bulgular ve Yorum

6.1. Yaş

Tablo-1

Din Görevlilerinin Yaş Düzeylerine Göre Dağılımı

Yaş	Sayı	%
18-25	4	2,2
26-33	22	12,2
34-41	46	25,6

¹³ Alan araştırmaları hakkında bilgi için bkz; Ali Doğan Arseven, *Alan Araştırma Yöntemi, İlkeler, Teknikler, Örnekler*, Güntüz Eğitim ve Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2001, s. 101, 102, Ayhan Ural, İbrahim Kılıç, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 19.

¹⁴ Ural, Kılıç, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, s. 22.

42-49	84	46,7
50 ve üzeri	24	13,3
Toplam	180	100

Tablo-1'de görüldüğü gibi din görevlilerinin % 46,7'si 42-49 arası yaş düzeyinde, % 25,6'sı 34-41 arası yaş düzeyinde, % 12,2'si 26-33 arası yaş düzeyindedir.

Araştırmada her yaş düzeyinden din görevlisinin yer aldığı görülmektedir.

6.2. Mesleki Kıdem

Tablo-2

Mesleki Kıdem	Sayı	%
1-5	19	10,6
6-10	9	5
11-15	24	13,3
16-20	24	13,3
21-25	67	37,2
26 ve üzeri	37	20,6
Toplam	180	100

Tablo-2'de görüldüğü gibi hizmet yılı en çok 26 ve üzeri (% 20,6) ile 21-25 (% 37,2) yılları arasında yoğunlaşmaktadır.

6.3. Mezun Olunan Okul

Tablo-3

Din Görevlilerinin Mezun Oldukları Okula Göre Dağılımı

Okul	Sayı	%
İmam Hatip Lisesi	66	36,7
İlahiyat Ön lisans	72	40
İlahiyat Lisans	12	6,7
Açık Öğretim İktisat	13	7,2
Sosyal Bilimler Ön Lisans	13	7,2
Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu	4	2,2
Toplam	180	100

Tablo-3'de görüldüğü gibi din görevlilerinin mezun olduğu okullar arasında İlahiyat Ön Lisans mezunları ilk sırada yer almaktadır (% 40). İkinci sırada İmam Hatip Lisesi mezunları gelmektedir (% 36,7). Açık Öğretim İktisat ve Sosyal Bilimler Ön Lisans mezunları eşit oranlara sahiptir (% 7,2). % 6,7'si ise İlahiyat Fakültesi mezunudur.

6.4. Kadro

Tablo-4

Din Görevlilerinin Kadro Durumlarına Göre Dağılımı

Kadro	Sayı	%
İmam-Hatip	132	73,3
Müezzin	48	26,7
Toplam	180	100

Tablo'dan din görevlilerinin yarıdan fazlasının (% 73,3) İmam-Hatip kadrosunda olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların % 26,7'si ise müezzindir.

6.5. Görev Yeri

Tablo-5

Din Görevlilerinin Görev Yerlerine Göre Dağılımı

Görev Yeri	Sayı	%
Köy	69	38,3
Kasaba	22	12,2
İl merkezi	89	49,4
Toplam	180	100

Tablo'da görüldüğü gibi din görevlilerinin yarısı (49,4) il merkezinde, % 38,3'ü köyde, % 12,2'si kasabada görev yapmaktadır.

6.6. Hafızlık Durumu

Tablo-6

Din Görevlilerinin Hafızlık Durumuna Göre Dağılımı

Hafızlık	Sayı	%
Hafız	31	17,2
Hafız değil	149	82,8
Toplam	180	100

Tablo-6'da görüldüğü gibi din görevlilerinin % 82,8'i hafız değilken, % 17,2'si hafızdır.

6.7. Yaz Kur'an Kursları Öncesi Personele Verilen Eğitim Seminerini Nasıl Buldukları

Tablo-7

Din Görevlilerinin Yaz Kur'an Kursları Öncesi Personele Verilen Eğitim Seminerini Nasıl Bulduklarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Seminer	Sayı	%
Çok faydalı	15	8,3
Faydalı	89	49,4
Az faydalı	37	20,6
Faydasız	39	21,7
Toplam	180	100

Tablo-7’de görüldüğü gibi din görevlilerinin yarısından fazlası (% 57,7) kurs öncesi personele verilen eğitim seminerini faydalı bulmaktadır. % 20,6’sı az faydalı, % 21,7’si ise faydasız bulmaktadır.

6.8. Eğitim Seminerini Faydasız Buluyorlarsa Nedenleri

Tablo-8

Din Görevlilerinin Eğitim Seminerini Faydasız Buluyorlarsa Nedenlerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Faydasız	Sayı	%
Süre çok uzun	4	10,3
Süre çok kısa	2	5,1
Aynı bilgiler tekrar ediliyor	33	84,6
Toplam	39	100

Tablo’dan eğitim seminerini faydasız bulanların büyük çoğunluğunun (% 84,6) “Aynı bilgiler tekrar ediliyor” düşüncesinde oldukları anlaşılmaktadır.

Başka:

Din görevlileri eğitim seminerini faydasız bulmalarına ilişkin olarak görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Eğitim seminerlerinde sürekli aynı konular anlatılıyor.

- Süre çok uzun tutuluyor, iki gün yeterlidir.

- Seminerlerde anlatılanlar merkezde görev yapanlara hitap ediyor, bunların köy camilerinde uygulanması oldukça zordur.

6.9. Yaz Kur’an Kurslarını Nerede Yaptıkları

Tablo-9

Din Görevlilerinin Yaz Kur’an Kurslarını Nerede Yaptıklarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Nerede	Sayı	%
Cami içinde	143	79,4
Camide müstakil bölümde	32	17,8
Ayrı Kur’an Kursu binasında	5	2,8
Toplam	180	100

Tablo-9’da görüldüğü gibi din görevlilerinin büyük çoğunluğu (% 79,4) Yaz Kur’an kurslarını cami içinde yapmaktadır. Camide müstakil bölümde yapanların oranı ise % 17,8’dir.

Aybey’in (2005) araştırmasında Yaz Kur’an kurslarına katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 74,4) kursların camide yapıldığını

belirtmişlerdir.¹⁵

Önder'in (2009) Sivas il merkezinde açılan Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilere yönelik araştırmasında, katılımcıların çoğunluğu (% 66) kursların camide yapıldığını ifade etmişlerdir.¹⁶

6.10. Yaz Kur'an Kurslarında Din Görevlilerine Sunulan İmkânları Yeterli Bulup Bulmadıkları

Tablo-10

Din Görevlilerinin Yaz Kur'an Kurslarında Kendilerine Sunulan İmkânları Yeterli Bulup Bulmadıklarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

İmkânlar	Sayı	%
Oldukça yeterli	6	3,3
Yeterli	33	18,3
Kısmen yeterli	50	27,8
Yetersiz	91	50,6
Toplam	180	100

Tablo'dan din görevlilerinin yarısının (% 50,6) öğrencilere sunulan imkânları yeterli bulmadıkları anlaşılmaktadır. Kısmen yeterli bulanların % 27,8, yeterli bulanların oranı ise % 21,6'dır.

2008 yılında Çorum'da Yaz Kur'an kurslarında görev yapan Kur'an kursu öğrencilerine yönelik yapılan bir araştırmada, katılımcıların yarıdan fazlasının (% 69,1) Yaz Kur'an kurslarında sunulan imkânları yeterli bulmadıkları görülmektedir.¹⁷

6.11. Ders Verdikleri Yerde Mevcut Olan Araç Gereçler

Tablo-11

Din Görevlilerinin Ders Verdikleri Yerde Mevcut Olan Araç Gereçlerin Neler Olduğuna İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Araç Gereç	Sayı	%
Sıra	29	11,6
Yazı tahtası	137	54,8
Projeksiyon makinesi	10	4
Bilgisayar	11	4,4
Teyp	10	4
Hiç biri	32	12,8

¹⁵ Salih Aybey, İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından Açılan Yaz Kursları ile İlgili Görüşleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Bursa, 2005, s. 99.

¹⁶ Önder, *Yaz Kur'an Kurslarında Dini Öğretmek (Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Sivas, 2009, s. 32.

¹⁷ Davut Işıkoğlu, Adem Korukcu, "Yaz Kur'an Kurslarında Kur Sistemi ve Kur'an Kursu Öğreticilerinin Bu Sisteme Bakışı", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.49, Sayı:1, Ankara, 2008, s. 216, 220.

Toplam	250	100
---------------	-----	-----

Tablo-11'de görüldüğü gibi din görevlilerinin yarından fazlasına (% 54,8) göre ders verdikleri yerde yazı tahtası bulunmaktadır. Öğrenci sırası var diyenlerin oranı % 11,6'dır. Projeksiyon makinesi (% 4), bilgisayar (% 4,4) ve teyp (% 4) var diyenlerin oranı oldukça düşüktür. Katılımcıların % 12,8'ine göre ise hiç bir araç gereç bulunmamaktadır.

Din görevlilerinin ifadelerinden Kuran kurslarında bilgisayar, tepegöz ve öğrenci sırası gibi eğitim öğretim için gerekli olan araç gereçlerin yeterince olmadığı anlaşılmaktadır.

Başkurt'un (2007) İstanbul ve ilçelerinde gerçekleştirdiği araştırmasında da Yaz Kur'an kurslarında yazı tahtası dahil yardımcı ders araç gereçlerinin yeterince bulunmadığı görülmektedir.¹⁸

6.12. Yaz Kur'an Kurslarında En Az 15 Öğrenci Bulmakta Zorluk Çekip Çekmedikleri

Tablo-12

Din Görevlilerinin Yaz Kur'an Kurslarında En Az 15 Öğrenci Bulmakta Zorluk Çekip Çekmediklerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Öğrenci Bulma	Sayı	%
Evet	111	61,7
Hayır	69	38,3
Toplam	180	100

Tablo-12'de görüldüğü gibi din görevlilerinin % 61,7'si Yaz Kur'an kurslarında öğrenci bulmakta zorluk çekmekte, % 38,3'ü ise zorluk çekmemektedir.

6.13. Yaz Kur'an Kurslarında Öğrenci Bulmakta Zorluk Çekmelerinin Nedeni

Din görevlilerinin Yaz Kur'an kurslarına öğrenci bulmakta zorluk çekmeleri aşağıdaki nedenlerden kaynaklanmaktadır:

- Yaş sınırı.
- Köy nüfusunun az olması.
- Öğrencilerin sıkıldıkları için kursa gelmek istememeleri.
- Öğrencilerin okul sonrası tatil yapma isteği.
- Kursun köylerde işlerin yoğun olduğu zamana rastlaması.
- Velilere kurs hakkında yeterli bilgi verilmemesi.

¹⁸ İrfan Başkurt, *Din Eğitimi Açısından Kur'an Öğretimi ve Yaz Kur'an Kursları (İstanbul Örneği)*, DEM Yayınları, İstanbul, 2007, s. 208.

6.14. 15 Öğrenci Sayısının En Az Ne Kadar Olması Gerektiğine İlişkin Görüşleri

Tablo-13

Din Görevlilerinin 15 Öğrenci Sayısının En Az Ne Kadar Olması Gerektiğine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Öğrenci Sayısı	Sayı	%
5	55	30,6
10	114	63,3
12	11	6,1
Toplam	180	100

Tablo'dan din görevlilerinin yarıdan fazlasının (% 63,3) Yaz Kur'an kursu açabilmek için 10 öğrenci bulunmasını yeterli gördükleri anlaşılmaktadır. % 30,6'sı 5 öğrenci bulunmasının yeterli olacağını düşünmektedir. 12 öğrenci bulunmasının yeterli olacağını söyleyenler ise en düşük orana sahiptir (% 6,1).

6.15. Camilerde Verilen Din Eğitiminde En Az İlköğretimin 5. Sınıfını Bitirmiş Olma Şartını Doğru Bulup Bulmadıkları

Tablo-14

Din Görevlilerinin Camilerde Verilen Din Eğitiminde En Az İlköğretimin 5. Sınıfını Bitirmiş Olma Şartını Doğru Bulup Bulmadıklarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

5. Sınıfı Bitirme Şartı	Sayı	%
Evet	8	4,4
Hayır	172	95,6
Toplam	180	100

Tablo-14'de görüldüğü gibi din görevlilerinin tamamına yakını (% 95,6) camilerde verilen din eğitiminde ilköğretimin 5. sınıfını bitirmiş olma şartını doğru bulmamaktadır.

6.16. En Az İlköğretimin 5. Sınıfını Bitirmiş Olma Şartını Taşımayan Öğrencilerin Yaz Kur'an Kursuna Gelmek İstemelerine İlişkin Görüşleri

Tablo-15

Din Görevlilerinin En Az İlköğretimin 5. Sınıfını Bitirmiş Olma Şartını Taşımayan Öğrencilerin Yaz Kur'an Kursuna Gelmek İstemelerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Şartı Taşıyama	Sayı	%
Evet	176	97,8
Hayır	4	2,2
Toplam	180	100

Tablo-15'de görüldüğü gibi din görevlilerinin tamamına yakını (% 97,8) ilköğretim 5. sınıfı bitirmemiş öğrencilerin Yaz Kur'an kursuna gelmek istediklerini ifade etmektedir.

6.17. 5. Sınıfı Bitirmiş Olma Şartını Taşımayan Öğrencilerin Yaz Kur'an Kursuna Gelmelerini Önlemede Yaşadıkları Sıkıntılar

Din görevlileri 5. sınıfı bitirmemiş öğrencilerin Yaz Kur'an kursuna gelmelerini önlemede yaşadıkları sıkıntılara ilişkin olarak şu ifadeleri yazmışlardır:

- Köy halkından tepki alıyoruz.
- Öğrenci velisi çocuğumu okutacaksın diye ısrar ediyor, yetkililer okutmayın diyor.
- Almadığımız zaman çocuklar camiye ve hocaya olumsuz bakıyor.
- Anne ve babalar onları da okut hocam, hiç olmasa camiye tanışınlar diyerek gelmelerini istiyor.

6.18. Müftülük Yetkililerinin Yaz Kur'an Kurslarında Gerekli Denetim ve Rehberliği Yapıp Yapmadıklarına İlişkin Görüşleri

Tablo-16

Din Görevlilerinin Müftülük Yetkililerinin Yaz Kur'an Kurslarında Gerekli Denetim ve Rehberliği Yapıp Yapmadıklarına İlişkin

Görüşlerine Göre Dağılımı

<i>Müftülük Denetimi</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Evet	123	68,3
Hayır	11	6,1
Kısmen	46	25,6
Toplam	180	100

Tablo-16'da görüldüğü gibi din görevlilerinin yarından fazlasına göre (% 68,3) müftülük yetkilileri Yaz Kur'an kurslarında gerekli denetim ve rehberliği yapmaktadır. Dörtte biri (% 25,6) ise müftülük yetkililerinin Yaz Kur'an kurslarında gerekli denetim ve rehberliği kısmen yaptığı kanaatini taşımaktadır.

6.19. Müftülüğün Hangi Konularda Yardımcı Olmasını Bekledikleri

Din görevlilerinin müftülükten beklentilerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- Gerekli materyalleri, ders araç ve gereçlerini temin etme.
- Öğrencilere kitap desteğinde bulunma.
- Denetleme esnasında öğreticileri rencide etmeme.
- Dersi öğleden sonra yapmaya izin verme.
- Yardımcı öğretici görevlendirme.
- Personeline değer verme.
- Seminerlerin süresinin kısa tutulması.

6.20. Kur'an Kurslarında Uygulanan Kur Sistemine İlişkin Görüşleri

Tablo-17

Din Görevlilerinin Kur'an Kurslarında Uygulanan Kur Sistemine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Kur Sistemi	Sayı	%
Gerekli ve uygulanabilir	61	33,9
Gerekli ancak uygulanabilir değil	91	50,6
Gereksiz	28	15,6
Toplam	180	100

Tablo-17'de görüldüğü gibi din görevlilerinin yarısı (% 50,6) kur sistemini, "Gerekli ancak uygulanabilir değil" olarak, % 33,9'u "Gerekli ve uygulanabilir" olarak ifade etmektedir. Gereksiz diyenler ise en düşük orana sahiptir (% 15,6).

Önder'in (2009) Sivas il merkezinde açılan Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilere yönelik araştırmasında, özellikle camilerde düzenlenen kurslarda 3 kuru tamamlanamadığı görülmektedir.¹⁹ Bu konuda farklı yerlerde açılan kurslarda yapılacak araştırma sonuçları, araştırmanın bu bulgusunu aydınlatacaktır.

6.21. Kur'an Kurslarında Uygulanan Kur Sistemini "Gerekli Ancak Uygulanabilir Değil" veya "Gereksiz" Olarak Kabul Etmelerinin Nedenleri

Din görevlilerinin kur sisteminin uygulanabilirliğine yönelik düşünceleri ana hatları ile şu hususlardan oluşmaktadır:

- Kur sistemini köy şartlarında uygulamak zordur.
- Kursa köylerde yeterli sayıda öğrenci katılmamaktadır.
- Mekân yetersizdir.
- Öğrencilerin devamsızlık yapmaları uygulamada aksamalara neden olmaktadır.
- Öğrencilerin seviyelerinin aynı olmayışı sorun oluşturmaktadır.
- Kurs süresi içinde bitirilememektedir.
- 3 kur yerine 2 kurlu uygulamaya geçilmelidir.
- Bir tek sınıfta ya da cami içinde ayrı ayrı kurlarda aynı anda ders verme ciddi sıkıntı oluşturmakta ve bu yüzden uygulanamamaktadır.
- Tek görevli yeterince başarılı olamamaktadır.
- Kursa katılanların yaş farklılığı kur sistemini olumsuz yönde etkilemektedir.

2008 yılında Çorum'da yapılan bir araştırmada, Kur'an kursu öğrencileri kur sistemini uygulamadaki aksaklık ve olumsuzluklarla ilgili

¹⁹ Önder, Yaz Kur'an Kurslarında Dini Öğretmek (Sorunlar ve Çözüm Önerileri), s. 31.

olarak; eğitim mekanlarının fiziksel açıdan yetersiz kaldığı, öğrenci sayısının fazlalığına rağmen yeterince öğreticinin görevlendirilmediği, kurs başlamadan önce velilere yönelik yeterince bilgilendirmenin yapılmadığı, tek sınıflı Kur'an kurslarında ve camilerde 3 kuru aynı anda uygulamanın zor olduğu, 3 saat içerisinde 3 kura tek sınıfta ders vermede sıkıntı yaşandığı, yaş farklılıklarının öğretimi olumsuz yönde etkilediği, kurslarda yeterince görsel ve işitsel materyalin bulunmadığı şeklinde görüş belirtmişlerdir.²⁰

6.22. MEB İlköğretim Müfettişlerinin Yaz Kur'an Kurslarını Denetlemesini Nasıl Buldukları

Tablo-18

Din Görevlilerinin MEB İlköğretim Müfettişlerinin Yaz Kur'an Kurslarını Denetlemesini Nasıl Bulduklarına İlişkin

Görüşlerine Göre Dağılımı

Denetleme	Sayı	%
Faydalı	43	23,9
Faydasız	137	76,1
Toplam	180	100

Tablo-18'de görüldüğü gibi din görevlilerinin büyük çoğunluğu (% 76,1) ilköğretim müfettişlerinin Yaz Kur'an kurslarını denetlemesini faydasız bulmaktadır. % 23,9'u ise ilköğretim müfettişlerinin kursları denetlemesini faydalı bulmaktadır.

6.23. MEB İlköğretim Müfettişlerinin Yaz Kur'an Kurslarını Denetlemesini Faydasız Bulmalarının Nedenleri

Din görevlileri ilköğretim müfettişlerinin Yaz Kur'an kurslarını denetlemesine olumsuz bakmalarına ilişkin olarak şu ifadeleri yazmışlardır:

- Müfettişler bize sıkıntı çıkarıyor.
- Denetimden çok yönlendirici ve bilimsel önerilerde bulunmaları gerekir.
- Teftişler diyanet tarafından yapılmalıdır.
- Müfettişlerin camilerde sorguladığı çoğu şeyi bulmak imkansız.
- MEB müfettişleri uzmanı olmadıkları bir alanda denetim yapmaktadırlar.

6.24. Öğrencilerin Yaz Kur'an Kursuna İlgilerine İlişkin Görüşleri

Tablo-19

Din Görevlilerinin Öğrencilerin Yaz Kur'an Kursuna İlgilerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Öğrenci İlgisi	Sayı	%
Oldukça ilgililer	32	17,8

²⁰ Işıkoğlu, Korukcu, "Yaz Kur'an Kurslarında Kur Sistemi ve Kur'an Kursu Öğreticilerinin Bu Sisteme Bakışı", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.49, Sayı:1, s. 220.

İlgililer	77	42,8
Kısmen ilgililer	63	35
İlgisizler	8	4,4
Toplam	180	100

Tablo-19’da görüldüğü gibi din görevlilerinin % 42,8’i öğrencilerin Yaz Kur’an kurslarına ilgili olduğu görüşündedir. Kısmen ilgili olduğunu belirtenlerin oranı % 35, oldukça ilgili olduğunu ifade edenlerin oranı ise % 17,8’dir.

6.25. Velilerin Yaz Kur’an Kursuna İlgilerine İlişkin Görüşleri

Tablo-20

Din Görevlilerinin Velilerin Yaz Kur’an Kursuna İlgilerine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Veli İlgisi	Sayı	%
Oldukça ilgililer	15	8,3
İlgililer	38	21,1
Kısmen ilgililer	79	43,9
İlgisizler	48	26,7
Toplam	180	100

Tablo-20’de görüldüğü gibi din görevlilerinin % 43,9’u velilerin Yaz Kur’an kurslarına kısmen ilgili olduğu görüşündedir. % 21,1’i velilerin Yaz Kur’an kurslarına ilgili olduğu görüşündedir. İlgisiz olduğunu ifade edenlerin oranı ise % 26,7’dir.

6.26. Yaz Kur’an Kursları İçin Velilere Yönelik Toplantı, Seminer ve Kültürel Etkinlikleri Ne Kadar Sıklıkla Yaptıkları

Tablo-21

Din Görevlilerinin Yaz Kur’an Kursları İçin Velilere Yönelik Toplantı, Seminer ve Kültürel Etkinlikleri Ne Kadar Sıklıkla Yaptıklarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Velilere Toplantı	Sayı	%
Her zaman	4	2,2
Ara sıra	109	60,6
Hiç	67	37,2
Toplam	180	100

Tablo 21’de görüldüğü gibi din görevlilerinin yarısından fazlası (% 60,6) velilere yönelik toplantı, seminer ve kültürel etkinlikleri ara sıra yapmaktadır. % 37,2’si ise velilere yönelik bu faaliyetleri hiç yapmamaktadır.

6.27. Yapılan Programlar Sonrası Öğrenci Kayıtlarında Artış Yaşanmasına İlişkin Görüşleri

Tablo-22

Din Görevlilerinin Yapılan Programlar Sonrası Öğrenci

Kayıtlarında Artış Yaşanmasına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Öğrenci Kayıtlarında Artış	Sayı	%
Evet	40	35,4
Hayır	12	10,6
Kısmen	61	54
Toplam	113	100

Tablo-22’de görüldüğü gibi din görevlilerinin % 54’ü yapılan programlar sonrası öğrenci kayıtlarında kısmen artış yaşandığı görüşündedir. % 35,4’üne göre artış yaşanmaktadır. % 10,6’sına göre ise yapılan programlar sonrası artış yaşanmamaktadır.

6.28. Öğrencilerle Ders Dışında Sosyal Etkinlik Yapmalarına İlişkin Görüşleri

Tablo-23

Din Görevlilerinin Öğrencilerle Ders Dışında Sosyal Etkinlik Yapmalarına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Ders Dışı Sosyal Etkinlik	Sayı	%
Evet	137	76,1
Hayır	43	23,9
Toplam	180	100

Tablo’dan din görevlilerinin çoğunluğunun (% 76,1) öğrencilerle ders dışı sosyal etkinlik yaptıkları anlaşılmaktadır. Beşte biri (% 23,9) ise ders dışı sosyal etkinlik yapmamaktadır.

6.29. Din Görevlilerinin Yaz Kur’an Kurslarında Yaptıkları Sosyal Etkinlikler

Din görevlilerinin Yaz Kur’an kurslarında yaptıkları sosyal etkinlikleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Piknik yapma.
- Öğrencileri geziye getirme.
- Futbol, basketbol ve yüzme gibi çeşitli spor etkinlikleri düzenleme.
- Her Cuma sabahı toplu kahvaltı yapma.
- Açılış ve veda gecesi düzenleme.
- Bilgi yarışmaları yapma.

6.30. Müfredat Programındaki Konuların Öğrencilerin Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

Tablo-24

Din Görevlilerinin Müfredat Programındaki Konuların Öğrencilerin Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Seviye	Sayı	%
Hiç katılmıyorum	51	28,3
Katılmıyorum	74	41,1

Fikrim yok	6	3,3
Katılıyorum	40	22,2
Tamamen katılıyorum	9	5
Toplam	180	100

Tablo-24'de görüldüğü gibi din görevlilerinin yarısından fazlası (% 69,4) müfredat programındaki konuların öğrencilerin seviyesine uygun olduğu görüşüne katılmamaktadır. Katılanların oranı ise % 27,2'dir.

6.31. Müfredat Programında Derslerin Gereği Gibi İşlenmesi İçin Yeterli Sürenin Ayrılmasına İlişkin Görüşleri

Tablo-25

Din Görevlilerinin Müfredat Programında Derslerin Gereği Gibi İşlenmesi İçin Yeterli Sürenin Ayrılmasına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Süre	Sayı	%
Hiç katılmıyorum	17	9,4
Katılmıyorum	86	47,8
Fikrim yok	7	3,9
Katılıyorum	53	29,4
Tamamen katılıyorum	17	9,4
Toplam	180	100

Tablo-25'de görüldüğü gibi din görevlilerinin yarısından fazlası (% 57,2) müfredat programında derslerin gereği gibi işlenmesi için sürenin yeterli olduğu görüşüne katılmamaktadır. Bu görüşe katılanların oranı ise % 38,8'dir.

6.32. Konuların İçeriğinin Öğrencilerin İlgisini Çekecek Şekilde Düzenlenmesine İlişkin Görüşleri

Tablo-26

Din Görevlilerinin Konuların İçeriğinin Öğrencilerin İlgisini Çekecek Şekilde Düzenlenmesine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

İçerik	Sayı	%
Hiç katılmıyorum	27	15
Katılmıyorum	94	52,2
Fikrim yok	4	2,2
Katılıyorum	46	25,6
Tamamen katılıyorum	9	5
Toplam	180	100

Tablo-26'da görüldüğü gibi din görevlilerinin yarısından fazlası (% 67,2) konuların içeriğinin öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde düzenlendiği görüşüne katılmamaktadır. Katılanların oranı ise % 30,6'dır.

6.33. Konuların Öğrencilerin Günlük Yaşam veya Sonraki Öğrenim Hayatında Kullanabilecekleri Nitelikte Olmasına İlişkin Görüşleri

Tablo-27

Din Görevlilerinin Konuların Öğrencilerin Günlük Yaşam veya Sonraki Öğrenim Hayatında Kullanabilecekleri Nitelikte Olmasına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Günlük Yaşam	Sayı	%
Hiç katılmıyorum	40	22,2
Katılmıyorum	88	48,9
Fikrim yok	8	4,4
Katılıyorum	41	22,8
Tamamen katılıyorum	3	1,7
Toplam	180	100

Tablo-27'de görüldüğü gibi din görevlilerinin yarısından fazlası (% 71,1) konuların öğrencilerin günlük yaşam veya sonraki öğrenim hayatında kullanabilecekleri nitelikte olduğu görüşüne katılmamaktadır. Bu görüşe katılanların oranı ise % 24,5'dir.

6.34. Mevsimlik İş Göçü ve Tatil Zamanında Ders Yapılmasının Öğrencilerin Kursa Düzenli Olarak Devam Etmelerini Engellemesine İlişkin Görüşleri

Tablo-28

Din Görevlilerinin Mevsimlik İş Göçü ve Tatil Zamanında Ders Yapılmasının Öğrencilerin Kursa Düzenli Olarak Devam

Etmelerini Engellemesine İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Kursa Düzenli Devam	Sayı	%
Hiç katılmıyorum	6	3,3
Katılmıyorum	23	12,8
Fikrim yok	-	-
Katılıyorum	109	60,6
Tamamen katılıyorum	42	23,3
Toplam	180	100

Tablo'dan din görevlilerinin büyük çoğunluğunun (% 83,9) mevsimlik iş göçü ve tatil zamanında ders yapılmasının öğrencilerin kursa düzenli olarak devam etmelerini engellediği görüşüne katıldığı anlaşılmaktadır. Bu görüşe katılmayanların oranı ise çok düşüktür (% 16,1).

6.35. DİB Tarafından Hazırlanan Kılavuz Kitap ve Öğretici Kitabının Yeterli ve Yararlı Olmasına İlişkin Görüşleri

Tablo-29

Din Görevlilerinin DİB Tarafından Hazırlanan Kılavuz Kitap ve Öğretici Kitabının Yeterli ve Yararlı Olmasına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Kılavuz Kitap Yeterli	Sayı	%
Hiç katılmıyorum	7	3,9
Katılmıyorum	26	14,4
Fikrim yok	3	1,7
Katılıyorum	117	65
Tamamen katılıyorum	27	15
Toplam	180	100

Tablo-29'da görüldüğü gibi din görevlilerinin büyük çoğunluğu (% 80) kılavuz kitap ve öğretici kitabının yeterli ve yararlı olduğu görüşüne katılmaktadır. Kılavuz kitap ve öğretici kitabının yeterli ve yararlı olduğu fikrine katılmayanların oranı ise düşüktür (% 18,3).

6.36. DİB Tarafından Hazırlanan Öğrenci Kitaplarının Yeterli ve Yararlı Olmasına İlişkin Görüşleri

Tablo-30

Din Görevlilerinin DİB Tarafından Hazırlanan Öğrenci Kitaplarının Yeterli ve Yararlı Olmasına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Öğrenci Kitap Yeterli	Sayı	%
Hiç katılmıyorum	7	3,9
Katılmıyorum	27	15
Fikrim yok	4	2,2
Katılıyorum	113	62,8
Tamamen katılıyorum	29	16,1
Toplam	180	100

Tablo-30'da görüldüğü gibi din görevlilerinin büyük çoğunluğu (% 78,9) öğrenci kitaplarının yeterli ve yararlı olduğu görüşüne katılmaktadır. Katılmayanların oranı ise % 18,9'dur.

Önder'in (2009) Sivas il merkezinde açılan Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilere yönelik araştırmasında, katılımcıların büyük çoğunluğu (% 84,6) kurslarda okutulan "Dinimizi Öğreniyoruz Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı"ndan memnun olduklarını ifade etmişlerdir.²¹

6.37. DİB Tarafından Hazırlanan Görsel-İşitsel Materyal Setinin (CD) Yeterli ve Yararlı Olmasına İlişkin Görüşleri

Tablo-31

²¹ Önder, Yaz Kur'an Kurslarında Dini Öğretmek (Sorunlar ve Çözüm Önerileri), s. 144.

Din Görevlilerinin DİB Tarafından Hazırlanan Görsel-İşitsel Materyal Setinin (CD) Yeterli ve Yararlı Olmasına İlişkin Görüşlerine Göre Dağılımı

Materyal Seti Yeterli	Sayı	%
Hiç katılmıyorum	15	8,3
Katılmıyorum	34	18,9
Fikrim yok	17	9,4
Katılıyorum	92	51,1
Tamamen katılıyorum	22	12,2
Toplam	180	100

Tablo-31'de görüldüğü gibi din görevlilerinin yarısından fazlası (% 63,3) DİB tarafından hazırlanan görsel-ışitsel materyal setinin (CD) yeterli ve yararlı olduğu görüşüne katılmaktadır. Katılmayanların oranı ise % 27,2'dir.

6.38. Din Görevlilerinin Yaz Kur'an Kurslarında Karşılaştıkları Problemlerin Çözümüne İlişkin Olarak Diyanet İşleri Başkanlığından Beklentileri

Din görevlilerinin Yaz Kuran kurslarında karşılaştıkları problemlerin çözümüne ilişkin olarak Diyanet İşleri Başkanlığından beklentileri nelerdir sorusuna verdiği cevaplar ana hatları ile şu hususlardan oluşmaktadır:

- Diyanet İşleri Başkanlığı Yaz Kuran kurslarına yönelik olarak görevlilere gerekli materyalleri, ders araç ve gereçlerini sağlamalıdır.
- Köylerde ders saatleri öğleden sonraya alınmalıdır.
- Camilerde din eğitiminde ilkökul beşinci sınıfı bitirme şartı kaldırılmalıdır.
- Yardımcı öğretici görevlendirilmelidir.
- Yaz Kur'an kurslarında sınıf sistemine geçilmelidir.
- Yaz döneminde görevlilere tatil hakkı verilmelidir.
- Seminerlerin süresi kısaltılmalıdır.
- Görevlilere çocuk eğitimi ve psikolojisi hakkında uzman kişiler tarafından bilgi verilmelidir.
- Müfettişler ve Diyanet İşleri Başkanlığı personeli din görevlilerine gereken değeri vermelidir.

Sonuç ve Öneriler

Din görevlilerinin Yaz Kur'an kurslarına yönelik görüşlerini ele aldığımız bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya her yaş düzeyinden din görevlisinin katıldığı görülmektedir.

Kurs düzenleyen din görevlilerinin genelde 21-25 yıl ile 26 yıl ve üzeri yaş aralığında mesleki kıdeme sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Din görevlileri ağırlıklı olarak İlahiyat Ön Lisans ve İmam Hatip Lisesi mezunudur. İlahiyat lisans mezunları da önemli bir orana sahiptir. Bu sonuç din görevlilerinin öğrenim düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Ankete katılan görevlilerin büyük çoğunluğu İmam-Hatip kadrosundadır. Dörtte biri ise müezzindir.

Din görevlilerinin yarısı il merkezinde görev yapmaktadır. Yarıya yakını ise köyde çalışmaktadır.

Din görevlilerinin yaklaşık olarak beşte biri hafızlık unvanına sahiptir.

Din görevlilerinin yarıdan fazlası Yaz Kur'an kursları öncesi kendilerine verilen eğitim seminerini faydalı bulmaktadır. Beşte biri az faydalı bulurken, diğer beşte bir oranında görevli ise faydasız bulmaktadır. Buna göre Yaz Kur'an kursları öncesi verilen eğitim seminerinin görevliler tarafından genelde faydalı bulunduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim seminerini faydasız bulanlar ağırlıklı olarak "Aynı bilgiler tekrar ediliyor" fikrinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca sürenin uzunluğu ve zaman kaybı gibi gerekçeler eğitim seminerini faydasız bulmada ön plana çıkmaktadır.

Din görevlilerinin büyük çoğunluğu Yaz Kur'an kurslarını cami içinde, yaklaşık beşte biri ise ayrı Kuran kursu binasında yapmaktadır.

Din görevlilerinin yarısı Yaz Kur'an kurslarında görevlilere sunulan imkânları yeterli bulmamaktadır. Yaklaşık olarak üçte biri kısmen yeterli bulmaktadır. Beşte bir oranında görevli ise yeterli bulmaktadır.

Çıkan sonuçtan hareketle Yaz Kur'an kurslarında din görevlilerine sunulan imkânların istenilen düzeyde olmadığını söyleyebiliriz.

Din görevlilerinin yarıdan fazlasına göre ders verdikleri yerlerde sadece yazı tahtası bulunmaktadır. İkinci sırada ise öğrenci sıraları gelmektedir. Projeksiyon makinesi, bilgisayar ve teyp var diyenlerin oranı ise oldukça düşüktür.

Bu sonuç din görevlilerinin klasik ders araç gereçlerinin dışında günümüzde derslerde sürekli olarak kullanılan ve öğrencilerin derse aktif şekilde katılmalarını sağlayan araç gereçlerden yoksun olduklarını ortaya koymaktadır.

Din görevlilerinin yarıdan fazlası öğrenci bulmakta zorluk çektiğini ifade etmektedir. Yaklaşık % 40'ı ise kurs açabilmek için yeterli sayıda öğrenci bulmakta zorluk çekmediğini belirtmektedir. Böylece öğrenci bulmakta zorluk çekenlerin oranının yüksek çıktığı görülmektedir.

Bu sonuç köylerde açılan kurslarda öğrenci kayıtlarında sorun yaşandığını ortaya koymaktadır. Din görevlilerine göre Yaz Kuran kurslarına öğrenci bulmakta zorluk çekmelerinde köy nüfusunun az olması ve kursun köylerde işlerin yoğun olduğu zamana rastlaması en büyük

faktör olarak kendini göstermektedir. Ayrıca yaş sınırı, öğrencilerin okul sonrası tatil yapma isteği ve velilere kurs hakkında yeterli bilgi verilmemesi gibi faktörler de öğrenci bulmada sorun yaşanmasında etkili olmaktadır.

Din görevlilerinin yarıdan fazlası kurs açabilmek için öğrenci sayısının 10 ile sınırlandırılması yönünde görüş belirtmiştir. Yaklaşık üçte biri ise 5 öğrencinin yeterli görülmesini istemektedir. Bu sonuç din görevlilerinin kurs açabilmek için gerekli olan 15 öğrenci bulmada sıkıntı yaşadıklarını ve bu sayının aşağıya indirilmesini istediklerini ortaya koymaktadır.

Din görevlilerinin tamamına yakını camilerde din eğitiminde ilköğretim 5. sınıfı bitirme şartına katılmamaktadır.

Araştırmada ulaşılan diğer bir önemli sonuç, ilköğretim 5. sınıfı bitirmeyen öğrencilerin kursa gelmek istemeleri ve din görevlilerinin beşinci sınıfı bitirmeyen çocukların kursa gelmelerini önlemede güçlük yaşamalarıdır. Din görevlilerine göre veliler çocuklarını 5. sınıfı bitirmemiş olmasına rağmen camiye tanıyıp sevsinler diye kursa göndermek istemektedirler.

Din görevlilerinin yarıdan fazlasına göre müftülük yetkilileri kurslara yönelik gerekli denetim ve rehberliği yapmaktadır. Dörtte biri ise müftülük yetkililerinin kurslara yönelik gerekli denetim ve rehberliği kısmen yaptığını düşünmektedir. Bu sonuç müftülük yetkililerinin Yaz Kur'an kursları ile ilgili olarak din görevlilerine yönelik gerekli denetimi yaptıklarını ortaya koymaktadır. Ancak araştırmamızda din görevlilerinin yarısı kurslarda kendilerine sunulan imkanları yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir (Tablo-10 - % 50,6). Buradan hareketle denetimlerin yeterince yapıldığını ancak sorunları çözmede yetersiz kaldığını söyleyebiliriz.

Din görevlileri gerekli materyalleri sağlama, öğrencilere kitap desteğinde bulunma, denetleme esnasında öğreticileri rencide etmeme, ders saatlerini öğleden sonra da uygulamaya koyma, öğrencilere hediye vermede öğreticilere maddi yardım sağlama, personeline manevi açıdan destek sağlama ve değer verme gibi hususlarda müftülüğten beklenti içerisinde.

Din görevlilerinin yarısı kur sistemini "Gerekli ancak uygulanabilir değil", üçte biri "Gerekli ve uygulanabilir" bulmaktadır. Yaklaşık dörtte bir oranında görevli de kur sistemini gereksiz görmektedir. Çıkan sonuç din görevlilerinin kur sistemini tam olarak benimsemediklerini ve uygulamada zorluk yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

Kur sistemini köy şartlarında uygulamanın zorluğu, mekânın yetersizliği, öğrencilerin devamsızlık yapmaları, öğrencilerin seviyelerinin aynı olmayışı, öğrenci sayısının fazlalığı, zamanın yetersizliği vb. nedenler din görevlilerinin kur sistemini "gerekli ancak uygulanabilir değil" veya "gereksiz" olarak nitelendirmelerinde önemli bir faktör olmaktadır.

İlköğretim müfettişlerinin kursları denetlemesi din görevlilerinin büyük çoğunluğunca faydalı bulunmamaktadır. Bu sonuç, ilköğretim müfettişlerinin din hizmeti uygulamalarına yabancılik çekmeleri, bu durumun uygulamada sıkıntılara yol açması ve artık Kur'an kurslarının DİB müfettişlerince denetlenmesinin daha yararlı olacağını ortaya koyması açısından son derece önemlidir.

Araştırmamızda ulaşılan diğer bir önemli sonuç öğrencilerin Yaz Kur'an kurslarına yüksek düzeyde ilgi duymalarıdır. Aynı ilginin veliler söz konusu olduğunda daha düşük çıktığı görülmektedir. Yaz Kur'an kurslarının öğrenciler tarafından benimsendiği ve kursa yüksek düzeyde katılımın olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle velilerin de kurslara ilgilerini artırıcı çalışmalar gerçekleştirilmesinin gerekli olduğunu söyleyebiliriz.

Din görevlilerinin yarıdan fazlası velilere yönelik toplantı, seminer ve kültürel etkinlikleri ara sıra yapmaktadır. Yarıya yakınının ise velilere yönelik hiçbir sosyal etkinlik düzenlemediği görülmektedir. Din görevlileri velilere yönelik çeşitli sosyal etkinlikler düzenlemenin öğrenci kayıtlarında artışa sebep olduğunu ifade etmektedir. Ancak diğer bir önemli sonuç ta azımsanmayacak oranda din görevlisinin velilere yönelik sosyal etkinlik gerçekleştirmeyişidir. Kurs öncesi eğitim seminerlerinde bu konu üzerinde durulması son derece yararlı olacaktır.

Din görevlilerinin çoğunluğu kurslarda öğrencilerle ders dışında sosyal etkinlik yaptıklarını ifade etmektedir. Yaklaşık dörtte biri ise öğrencilerle ders dışında hiçbir sosyal etkinlik yapmadıklarını belirtmektedir. Din görevlilerinin öğrencilere yönelik ders dışı sosyal etkinlikleri daha planlı ve çok yönlü bir şekilde gerçekleştirmesi ve bunu tüm kurslarda yaygınlaştırması öğrencilerin Yaz Kur'an kurslarına ilgisini artırmada son derece önemli bir etken olacaktır.

Müfredat programındaki konuların öğrencilerin seviyesine uygun olmadığı, derslerin gereği gibi işlenmesi için sürenin yeterli olmadığı, konuların öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmediği, müfredat programındaki konuların öğrencilerin günlük yaşam veya sonraki öğrenim hayatında kullanabilecekleri nitelikte olmadığı, tatil zamanında ders yapılmasının öğrencilerin kursa düzenli olarak devam etmelerini engellediği, DİB tarafından hazırlanan görsel-işitsel materyal setinin, kılavuz kitap, öğretici kitabı ve öğrenci kitaplarının yeterli ve yararlı olduğu araştırmamızda ulaşılan önemli sonuçlardandır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunabiliriz:

1-Yaz Kur'an kursları öncesi düzenlenen seminerlerde alanında uzman kişilere görev verilmelidir. Din görevlileri öğretim yöntemleri, çocuk psikolojisi, yetişkin eğitimi, iletişim, öğretim teknolojileri ve materyal

tasarımı konularında eğitilmelidir.

2- Seminerlerin süresi kısaltılmalıdır. Her yıl tekrarlanan, aynı kişilerce verilen, içeriği değişmeyen ve bir hafta süren seminerler görevlilerde bıkkınlığa sebep olmaktadır.

3- Yaz Kur'an kursları sınıf ortamında yapılmalıdır. Sınıflara yazı tahtası, öğrenci sırası, projeksiyon makinesi, dini bilgiler içeren yardımcı ders kitapları, bilgisayar vb. ders araç gereçleri temin edilmelidir.

4- Müftülükler kurslarla gerekli şekilde ilgilenmeli, görevlilere rehberlik etmeli, onların ihtiyaç duyduğu ders araç gereçlerinin ve materyallerin temininde destek sağlamalıdır.

5- İlköğretim müfettişlerinin kursları denetlemesi uygulamasına son verilmelidir. Diyanet İşleri Başkanlığı müfettişlerinin kursları denetlemesi daha yararlı olacaktır.

6- Kurs açabilmek için getirilen 15 öğrenci bulma şartı kaldırılarak, 10 öğrenci bulmak yeterli görülmelidir.

7- Camilerde din eğitimi alabilmek için konan 5. sınıfı bitirme şartı ortadan kaldırılmalıdır.

8- Diyanet İşleri Başkanlığı kur sistemi ile ilgili detaylı bir araştırmada bulunarak bu sistemi yeniden yapılandırılmalıdır.

9- Din görevlileri derslerin yanı sıra öğrencilere yönelik sosyal aktivitelere ağırlık vermeli ve velilerle daha iyi bir diyalog içinde olmalıdır.

10- Müfredat programındaki konular öğrencilerin seviyesine uygun ve ilgilerini çekecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.

11- Yaz Kur'an kurslarında öğrencilere zaman zaman müftü, vaiz ve ilahiyat fakültelerinden öğretim elemanlarının çeşitli dini, ahlaki ve güncel konularda sohbet yapmaları sağlanmalıdır. Böyle bir uygulama öğrenciler üzerinde olumlu etkiye bulunacaktır.

12- Diyanet İşleri Başkanlığı Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun, onların dini bilgilerini artırıcı, ders verici kıssa ve hikayelerin yer aldığı kitaplar hazırlayarak ücretsiz dağıtılmalıdır.

13- Yaz Kur'an kursları daha kısa sürede gerçekleştirilmelidir. Öğrencilerin öğretim yılının hemen sonunda kendilerini tekrar ders ortamında bulmaları ve görevlilerin tatil yapmadan bütün bir yazı ders yaparak geçirmeleri verimi düşürmektedir.

14- Köylerde isteyen din görevlisi dersi öğleden sonra yapabilmelidir. Müftülük bu konuda esnek davranmalıdır.